

Bijzondere post

Aflevering 44

Door Daan Koelewijn,

VELDPOST

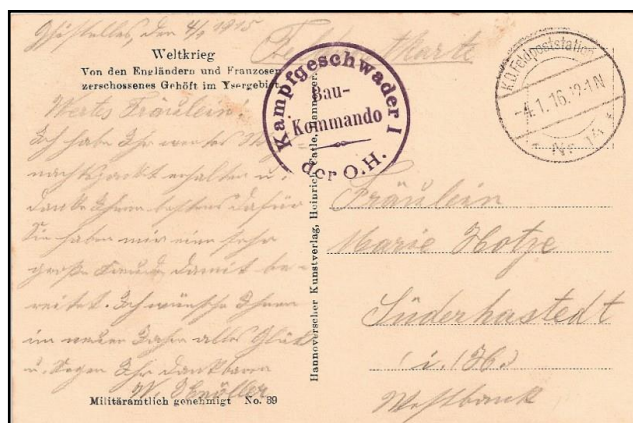
Over dit onderwerp zijn al veel artikelen en een aantal diepgaande studies in boekvorm verschenen. Deze literatuur gaat voornamelijk over de veldpostdiensten tijdens bepaalde oorlogen of in een enkel land. In het kader van de rubriek Bijzondere Post tip ik slechts enkele aspecten van dit boeiende onderwerp aan.

De definitie

Ik begin met de definitie van veldpost die ik vond in 'Filatelie Informatief', geformuleerd door de Nederlandse veldpostdeskundige J. Voskuil: "De veldpostdienst is een bijzondere, militaire postdienst ten behoeve van de land- en luchtmacht en van het militaire en in sommige gevallen ook het burgerpersoneel daarin." Opvallend is dat Voskuil hier niet de marine vermeldt. Dit legeronderdeel heeft ook een eigen postkamer binnen het Centraal Veldpostkantoor.

Veldpost is al heel oud

Onder het verzenden van veldpost verstaan we het verzenden van post door militairen, waarbij geheel of gedeeltelijk gebruik wordt gemaakt van veldpostdiensten. Vaak wordt ook de normale postdienst ingeschakeld. Al meer dan 2.000 jaar geleden bestond veldpost, zoals bijvoorbeeld in het leger van Alexander de Grote. Deze dienst was echter alleen bestemd voor de post van bevelhebbers.

Afb. 1 Duitse veldpost uit de Eerste Wereldoorlog (14.1.16)

Interessante stempels

Veldpostverzamelaars concentreren zich voornamelijk op de veldpoststempels, omdat er op de poststukken meestal geen postzegels zitten. Een veldpostkantoor is meestal mobiel. Dat betekent dat hetzelfde stempel op verschillende data ook op totaal verschillende plaatsen kan zijn gebruikt (afb. 1).

Jan Soldaat hoeft weinig of niets te betalen

In verreweg de meeste gevallen zijn veldpostzendingen portvrij. Soms wordt echter alleen aan militairen van lagere rang een (gereduceerd) porto berekend. In enkele gevallen worden er ook speciale veldpostzegels uitgegeven. Omdat deze zegels worden uitgegeven door de militaire autoriteiten en niet door de posteries, zijn het strikt genomen cinderella's of vignettes. Bekend zijn de Zwitserse soldatenzegels (afb.2). Ook de zegels van de Duitse *Inselpost* (behandeld in een eerdere aflevering van Bijzondere Post) behoren tot deze categorie. In sommige catalogi worden deze zegels opgenomen en ze worden vaak verzameld.

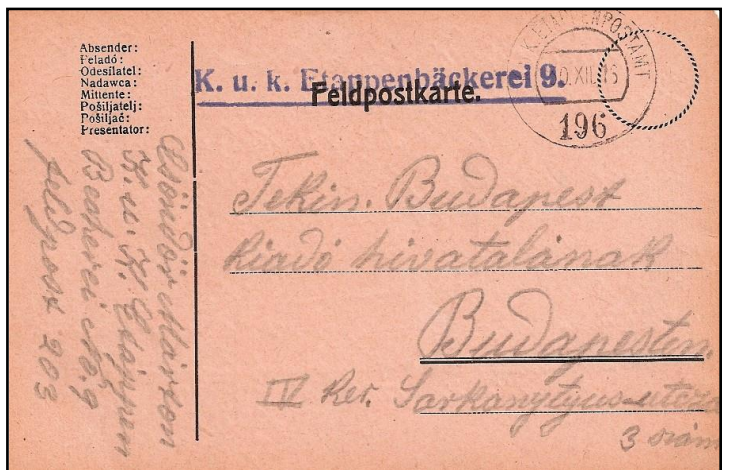
Afb. 2 Veldpostbrief met een Zwitserse soldatenzegel uit de Tweede Wereldoorlog

Etappepost

De etappepost is een bijzondere vorm van veldpost. Direct na oorlogshandelingen functioneert de burgerpost vlak achter het front nog niet normaal. In sommige gevallen geeft de veldpostdienst aan de daar wonende burgers gelegenheid van hun organisatie gebruik te maken (afb.3).

Afb. 3 Post verzonden via het K.u.K. Etappenpostamt in maart 1918

Afb. 3 Duitse veldpostkaart uit December 1916

Nederlandse militairen die deel uitmaken van een vredesmacht, zoals in het verleden in Libanon en recenter in Irak en Afghanistan maken ook gebruik van de veldpostdienst. Veldpostspecialisten leggen hier aparte verzamelingen van aan.

Censuur

Het is begrijpelijk, dat in oorlogstijd de veldpost in veel gevallen wordt gecensureerd. Deze censuur geschiedt dan door een bijzondere troepenafdeling of door de veldpostdienst zelf. Op deze manier kan men voorkomen dat bepaalde gegevens, bijvoorbeeld over de locatie van een bepaald legeronderdeel, naar buiten worden gebracht.

De geschiedenis van mijn ome Daan

Wat moet een thematicus nu met veldpost in zijn verzameling, zult u zich wellicht afvragen.

Welnu, de stempels kunnen interessant zijn. Op de veldpost is soms te zien van welk onderdeel de post afkomstig is. Tegenwoordig hebben we de luchtmobiele brigade. In de Tweede Wereldoorlog bestond de fietsmobiele brigade. Een oom van mij zat daarbij. In 1940 heeft hij de brug bij Zaltbommel verdedigd op z'n fiets. Hij heeft het gelukkig overleefd; zijn fiets niet, die is veroverd door de vijand. Als ik de brug in Zaltbommel in mijn autootje passeer, tik ik altijd nog even tegen m'n pet. Nu hadden die legeronderdelen dikwijls hun eigen veldpoststempel. Post van mijn oom past dus uitstekend in het thema 'Rijwiel'. Zo zijn er ook stempels van de veldhospitaal. Deze passen uiteraard prima in medische thema's.

Als illustratie voeg ik een veldpostkaart bij uit de Eerste Wereldoorlog met het stempel *Etappenbäckerei nr. 9*. U mag zelf raden welke thematici brood zien in dit stempeltje. ■